

DE WILDERNIS.

Jahrhundertlang war es eine Sache des Fortschrittes, das Recht des Feldes einseitig zu vertreten; jetzt ist es dagegen auch eine Sache des Fortschrittes das Recht der Wildniss zu vertreten, neben dem Recht des Ackerlandes. Und wenn sich der Volkswirt noch so sehr sträubt und empört wider diese Tatsache, muss der Volksforschende Sozialpolitiker trotzdem beharren und Kämpfen auch für das Recht der Wildniss".

Dit is niet, zooals men allicht denken zou, vandaag of gisteren geschreven door een linkervleugelman van de natuurbeschermingsbeweging maar in 1854 door een heel kalm en grondig geleerde n.l. W. H. Riehl in zijn „Naturgeschichte des Volkes als Grundlage einer deutschen Sozialpolitik.

Ook elders zegt hij weer, dat de wildenis voor een gezond en gelukkig volk de noodzakelijke, de onontbeerlijke aanvulling vormt voor het bouwland en het bedrijf.

Ik behoef niet te zeggen, dat ik het hiermee geheel eens ben en gelukkig zijn duizenden van dezelfde meening. En, hoewel dikwijls onbewust, dat gevoel bestaat bij iedereen.

Wat is nu eigenlijk in ons kleine Nederland te beschouwen als „wildernis"? Wel, in de eerste plaats de ongerepte natuur. Er zijn wel menschen die meenen, dat er in Nederland geen echte ongerepte natuur meer te vinden is, maar die vergeten de zee en de stranden, de slikken en schorren langs de Zeeuwsche en Zuidhollandsche wateren, de banken en platen en de jonge duinen. Alleen Waterstaat grijpt hier soms in, maar in den regel niet meer dan volstrekt noodig blijkt.

Bovendien wordt thans een groot deel van het duinlandschap ongerept gelaten en het is wel van dien aard, dat eeuwenlange kortzichtige bemoeienis van den mensch hier spoedig overgroeid en uitgewischt wordt, zoo dat dit herstelde duin binnen enkele jaren met ongerepte natuur gelijk gesteld mag worden. Ik bedoel de Staatsnatuurmonumenten op de Noordzee-eilanden. Daar is geen beweiding meer, geen konijnenplaag. Alleen zitten we er nog met het lastige geval van de zilvermeeuwen, doch dat is toch voor het geheel van weinig betekenis. De hoofdzaak blijft dat het duinlandschap op die eilanden met zijn flora en fauna zich verder ongestoord kan ontwikkelen en dat het Nederlandsche Volk, de Nederlandsche Jeugd in het bijzonder, zijn hart kan schenken aan deze heerlijke oorden zonder zich er over behoeven te bekommeren, dat zij ooit verloren zullen gaan. En de waardeering, die zij ondervinden, moge er toe leiden, dat zoo mogelijk alles wat er nog aan duinlandschap in Nederland bestaat een bestemming vinde als groot Nationaal Park (echt) voor het verre nageslacht.

Eer ik verder ga, nog even een woordje over de schorren en de slikken. Daar zijn nooit gedichten op gemaakt als op het blonde duin, het groene woud, de wijde heide of de witte waterlelies. Maar sommige schilders hebben hun pracht en praal begrepen en de lezers van De Levende Natuur en vooral niet te vergeten de lezers van Amoeba weten die soort van „wildernis" volop te genieten en ploeteren er in rond naar hartelust. In deze groep behooren eigenlijk ook de buitenglooiingen van de zeedijken.

De afsluiting van de Zuiderzee heeft ons in dit opzicht een verliespost bezorgd. Wat heb ik jaren lang genoten en geprofitteerd van den zeedijk tusschen Amsterdam en Muiderberg, tusschen Schellingwoude en Monnikendam. Die dijk blijft wel bestaan, maar wordt nu een zoetwaterdijk.

En nu de heiden. „O,” zeggen de défaitisten, „de heide dat is een cultuurlandschap. heelemaal niet ongerept, en, aan zichzelf overgelaten, iedere heide wordt bosch. We kunnen dus zonder bezwaar die heiden gaan beboschen of op andere wijze ontginnen.”

Zoo 'n uitspraak, waarde lezers, noemen we nu een dooddoener. Zoo heel eenvoudig ligt de zaak toch niet. Zeker, we zien menige heide bezet worden met vliegdennen, maar even goed zien we bosschen „verheien”. En menige hei heeft een karakter van groote bestendigheid door allerlei wisseling van vegetatie heen. Daarbij komt dan nog de hoogveenvorming. Wij hopen op dit vraagstuk nog eens uitvoeriger terug te komen. Wij wanhopen nog lang niet aan het behoud van de heide, aan het eigen bestaan van de heide, vooral van dat lustoord van grooten rijkdom: de natte hei met de blauwe klokjesgentianen, het Cipelgras, de Arnica, de Gevlekte Orchis en de langbladige Zonnedauw.

Van hoogveen is ook nog het een en ander overgebleven, genoeg, om nog te strijden voor het behoud van hoogveenlandschappen, die niet alleen als een soort van museumstuk bewaard zouden blijven, maar groot en levend genoeg zijn om hun belangrijke taak van „wildernis” te vervullen.

Over de bosschen en de beken hebben wij in de laatste jaren al heel veel te vertellen gehad. Doch laat ik u nog eens zeggen, dat in het overstromingsgebied aan vele van onze beken en kleine rivieren nog kostelijke wildernissen zijn gelegen met onwaardeerbare oude woudpartijen, echt de moeite waard, om voor hun behoud te strijden even flink als voor de Buurser Beek en voor de Leubeek is geschied. Waard ook, om aangekocht te worden door de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten. En ze zou het graag doen, indien ze zesmaal zoo veel leden had als thans. Dat waren er dan net honderdduizend.

En nu komen wij terecht in wat theoretisch het minst „ongerepte” landschap ter wereld is: ons Polderland. Daarin liggen nu toch weer wildernissen, klein en groot, die gerekend mogen worden tot de fraaiste en rijkste ter wereld. Dat is maar goed ook, want in dit Polderland huizen twee derden van onze bevolking. Hier spreekt de watersport een woordje mee.

Honderd jaar geleden was die waterwildernis nog veel uitgestrekter, zoo zelfs dat het bestrijden van den „waterwolf” een zaak werd van nationale eer. En driehonderdvijftig jaar geleden was het zoo, dat buitenlanders, die de kaart van het lage Holland aanschouwden, er aan gingen twifelen of hier wel menschen konden wonen.

Tegenwoordig is de toestand zoo, dat er groote inspanning gevraagd mag worden voor het behoud van Plassenland. Met de natuurmonumenten het Naardermeer, het Prinsenhof, de Oude Venen zijn we nog lang niet klaar. Hier ligt een zeer ernstige en zware taak niet alleen voor de natuurvrienden, maar ook voor de stedenbouwers en planologen.

En wij, hier, dienen voorop te stellen, dat het niet alleen gaat om ruimte en lucht en licht, maar voor het behoud, neen, niet alleen het behoud, voor de ontwikkeling van de rijke flora en fauna van het landschap van plassen en venen. Om een enkel voorbeeld te noemen, de omgeving van Amsterdam mag niets meer verliezen van haar heerlijk natuurschoon. De Vecht en de Ankeveensche plassen, het Gein, Bullewijk, Holendrecht, de plassen van Botshol, de Amsteloevers, de Nieuwkoopse Plassen, Westeinder Plassen, Brasemer Meer, de Leede, en vooral heel Waterland, dat moet allemaal gezien worden als „onontbeerlijke aanvulling” voor het bestaan van het millioen menschen, die in dit deel van Nederland wonen. Voor Rotterdam, den Haag, Utrecht zouden we een dergelijke opsomming kunnen opstellen en tegelijk ervaren, dat de belangen van die vier steden elkander raken.

Voorzichtigheidshalve voeg ik nog hierbij, dat de kleinere plaatsen in dit gebied even goed belang hebben bij de zaak. Hier bestaat in het geheel geen tegenstelling tusschen stad en platteland.

En nu eens een ander citaat. Daar is het vorig jaar een boek verschenen dat heet „Het Werkende Land”. Menige bladzijde van dat boek heeft mijn ernstige en innige belangstelling. Van harte werk ik mee aan werkverschaffing. Zelfs heb ik berust in het Abrahamsoffer, dat de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten bracht door het toelaten van een werkkamp in Voorne's Duin.

Maar het Werkende Land schiet zijn doel voorbij in het eindhoofdstuk. Daar staat in allen ernst: „Ons land komt er onberispelijk uit te zien, echt volgens ons eigen ideaal; alles netjes in laatjes en vakjes. Allerlei aanwinsten komen aan de volksgezondheid en aan den volksgeest ten goede: sportterreinen, zwembaden, amphitheatres voor volksontspanning, wandelwegen, fietspaden. Zelfs het natuurschoon is toegenomen doordat al wat leelijk of verwaarloosd was, wordt opgeknapt en alles wat liefelijk was, beter tot zijn recht kan komen.” En elders weer: „Overal, waar maar een halmpje wil groeien, daar zullen wij het zaaien en koesteren en oogsten. De Nederlander heeft zijn land in bedwang, iedere duimbreed”.

Dat is allemaal goed en wel en ik geloof het graag. Maar de stemming, die uit deze regelen spreekt bevredigt mij geenszins. Ook is mijn ideaal zoo „netjes” niet. Van dat „opknappen” ben ik wel wat huiverig en met het „liefelijke” alleen ben ik niet tevreden.

Alleen met dat in bedwang hebben tot iederen duimbreed toe zou ik mij wel kunnen vereenigen, wanneer wij die duimbreed laten uitgroeien tot drie procent van den Nederlandschen bodem, bestemd voor natuurmonument of nationaal park of hoe ge het noemen wilt en de rest nog zoo „in bedwang” dat de Nederlandsche flora en fauna goede kansen blijft houden.

Over die drie procent wil ik zoo noodig wel eens rekenschap afleggen. Ik wil alvast zeggen, dat ik daar niet alleen de groote natuurmonumenten mee bedoel (en dan nog altijd hoe grooter hoe liever) maar ook allerlei kleine „wildernisjes” door het heele land heen, sommige niet grooter dan een paar hektaren. Ook daarover zouden we een boekje open kunnen doen.

JAC. P. THIJSSSE.